

מוסדות
**דרכי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייס שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

תחת אשר לא עבדת את ה'
אלקיך בשמחה ובטוב לבב

הלכה

מנהג תקיעת שופר בחודש
אלול

פרשת כי תבוא תשפ"ז

שנה כ"ז – קובץ כ"ט [תתקנ"ז]

יו"ל ע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י

מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של

מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:

ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת כי תבוא

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

הנה כתב הטור (סימן תקפ"א):

"תניא בפרקי ר"א, בר"ח אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מ"ז) עלה אלהים בתרועה וגו' לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה וכל החדש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג') אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב השטן וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה".

ולא ברור מתוך דבריו האם כל דבריו מדברי פרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו) או שמא יש תוספת על דברי פרקי דרבי אליעזר ע"י הטור מדברי הראשונים.

ובנוסחא דידן בפרקי דרבי אליעזר איתא:

"ובראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה [דברים י' א'] והעבירו שופר בכל המחנה, שהרי משה עולה להר, שלא יטעו עוד אחר העבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה אותו היום באותו שופר שנאמר [תהלים מ"ז ו'] עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה".

אך מדברי הבית יוסף משמע שכל דברי הטור הן הם דברי התנא רבי אליעזר הגדול, דהלא כתב:

"תניא פרקי רבי אליעזר בראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה וכו' עד וכדי לערבב את השטן. בפרק מ"ו והביאו הרא"ש בסוף ראש השנה (סי' יד) והמרדכי בתחלתה: לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חדש אלול וכו' שנאמר אם יתקע שופר בעיר וכו'. איכא למידק שכבר הביא ראיה משופר שתקעו במדבר ולמה ליה תו לאיתויי ראיה מאם יתקע שופר בעיר יש לומר משום דאיכא למידחי דאף על פי שעל ידי שופר נמנעו ישראל במדבר מלחטוא אינו מפני שהשופר מיוחד לכך דהוא הדין אם היו מעבירין

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

כרוז היו נמנעים על ידו מלחטוא לכך הביא מאם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו דמשמע שקול השופר גורם להחריד האדם מפחד יי' ומהדר גאווה: ועוד יש לומר דמשופר המדבר לא למדנו אלא שעל ידו נמנעו מלחטוא אבל עדיין אנו צריכין ללמוד שעל ידי קול שופר אדם מתעורר לשוב בתשובה ולכך הביא פסוק דאם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו".

ומעצם תמיהתו למה לן קרא ד"אם יתקע שופר בעיר וכו'", נראה שהניח שכל זה מדברי פרקי דרבי אליעזר, דאל"ה לק"מ, דהלא אין לנו מדברי פרקי דר"א אלא שתיקנו לתקוע בר"ח אלול זכר לשופר שתקעו בשעה שעלה משה להר, והראשונים הם שהוסיפו מנהג לתקוע בשופר כל חודש אלול, כדי להחזיר את העם בתשובה, וע"כ נראה מדברי הב"י שכל דברי הטור מפרקי דר"א המה.

ובאמת יש גרסאות שונות בדברי רבותינו שציטטו את דברי הפרקי דר"א, וביאורים שונים בשורש מנהג זה לתקוע בשופר כל חודש אלול, ובטעם תקיעה זו.

בנוסח דידן אין לנו אלא מה שתיקנו לתקוע בכל שנה בר"ח אלול זכר לתקיעה דמתן תורה.

כתב הרא"ש (סוף מס' ראש השנה):

"תנא בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"ו רבי יהושע בן קרחה אומר ארבעים יום עמד משה בהר קורא מקרא ביום ושונה משנה בלילה לאחר ארבעים יום ירד ושבר את הלוחות בשבעה עשר בתמוז ועשה ארבעים יום במחנה והרגו הלויים את ישראל ושרף את העגל והכרית ע"ז מישראל והתקין כל שבט ושבט במקומן בראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עלה להר שלא יטעו עוד בע"ז והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר עלה אלהים בתרועה וגו'. ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין שופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה כדי להזהיר את ישראל שישבו בתשובה שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב את השטן שלא להשטין על ישראל ע"כ".

ומבואר בלשונו מחד גיסא שבפרקי דר"א לא מצינו אלא המנהג לתקוע בר"ח אלול, ומה שנהגו לתקוע בכל חודש אלול אינו אלא מנהג אשכנז, אך טעמא דמילתא

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

להחזיר את העם בתשובה ולערבב את השטן אכן מדברי פרקי דר"א, ודברי הר"ן (סוף מס' ראש השנה) תואמים את דברי הרא"ש, עי"ש.

ובקרוב נתנאל (שם סק"ל) כתב דבפרקי דר"א דידן ליתא לטעם לערבב את השטן, ומשמע מדבריו, דהטעם לעורר את בתשובה אכן כתוב בפרקי דר"א, אך בגירסא דידן ליתא, כמבואר.

בספר הרוקח (סימן ר"ז) כתב:

"מנהג לעמוד בהשכמה ולהתפלל סליחות ממוצאי שבת שלפני ראש השנה בין שחל ר"ה בשבת הבאה בין בא באמצע השבת ואומר וידוי ג' פעמים כנגד פשעתי חטאתי עויתי ואין אומר בו עננו לפי שאינו אלא בשביל תשובה בלבד חוץ מצום גדליה. תפלת י' ימי תשובה. למעלה כתוב תוקעין בשופר מראש חודש אלול כי כן התקינו שיהיו תוקעין מ' יום עד יום הכפורים על שם מ' יום אחרונים שעלה משה למרום ואמר לתקוע בכל יום כדי שלא יטעו עוד בע"ז ובזה המלכות אין תוקעין כי אם עד ר"ה".

ויש בדבריו דברי חידוש שלא מצינו בדברי שאר הראשונים.

א. משה רבינו בעצמו צוה כשעלה להר שיהיו ישראל תוקעין בשופר כל ארבעים יום עד שירד, כדי שישראל לא יטעו עוד אחר עבו"ז כשם שעשו את העגל ונשברו הלוחות הראשונים.

ב. משום כך תיקנו חכמים שיהיו תוקעין בכל שנה ושנה ארבעים יום מר"ח אלול עד יום הכיפורים.

ולא מצינו מנהג זה בדברי אף אחד מדברי שאר הראשונים והפוסקים, וגם הרוקח כתב שלא נהגו כן, ולא מצינו אלא שבצרפת ואשכנז נהגו לתקוע מר"ח אלול עד יום לפני ערב ראש השנה.

אך יש מן הראשונים שגרסו בפרקי דר"א דמשום שתקעו כשעלה משה להר תיקנו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בכל שנה ושנה מראש חודש אלול, ולא בראש חודש אלול.

וכבר נחלקו גדולי אשכנז הראשונים בשאלה זו, הראב"ן וחתנו הראב"ה.

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

כתב בספר המנהיג (הלכות ראש השנה) בשם הראב"ן:

"מנהג צרפת להתחיל מר"ח אלול ואילך לתקוע בכל יום, ויש לי סמך לדבר בפרקי ר' אליעזר, בר"ח אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עלה להר ואל יתעו עוד ישראל אחר ע"ז והקב"ה נתעלה באותו שופר שנ' עלה אלהי בתרועה י' בקול שופר, לכן התקינו לתקוע בר"ח אלול בכל שנה ושנה, והצרפתי עושים אף משם ואילך. אב"ן".

הרי לן מדבריו דתקנה שבפרקי דר"א אינו אלא לתקוע בראש חודש, ומה שתוקעין בכל חודש אלול אינו אלא מנהג צרפת, אך לא כן כתב הראב"ה.

וז"ל הראב"ה (מס' ראש השנה סימן תקמ"ב):

"ומה שנהגו לתקוע מראש חדש אלול בכל יום ויום, הכי תניא בפרקים דרבי אליעזר רבי יהושע בן קרחה אומר ארבעים יום עמד משה בהר קורא מקרא ביום ושונה משנה בלילה ולאחר ארבעים יום ירד ושבר הלוחות בשבעה עשר בתמוז ועשה ארבעים יום במחנה והרגו הלזים את ישראל והתקין כל שבט <ושבט> במקומו באחד באלול אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עולה להר שלא יטעו עוד בעבודה זרה והקדוש ברוך הוא נתעלה באותו שופר שנאמר עלה אלהים בתרועה וגו' ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין בראש חדש אלול כל החודש בכל שנה ושנה כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב השטן שלא להסטין על ישראל".

הרי לן לשיטתו שהתקינו חכמים שיהיו תוקעין כל החודש בכל שנה ושנה.

ב

בטעם המנהג

ובטעם המנהג לתקוע בכל חודש אלול מצינו בשני טעמים, כדי לעורר את ישראל לתשובה, וכדי לערבב את השטן.

וכתב הב"ח דשלשת הטעמים צריכי, מטעמא דהר סיני לא ידענו אלא לתקוע בר"ח בלבד, טעמא דתשובה הוא הטעם שתוקעין כל חודש אלול, טעמא לערבב את

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

השטן הוא הטעם שלא תוקעין אלא לפני ראש השנה ולא בעשרת ימי תשובה (בניגוד לדברי הרוקח).

וצריך לומר לשיטתו דמנהג זה לתקוע באלול לא נהגו אלא משום צירוף שני הטעמים גם יחד, תשובה וערבוב השטן, ולא נהגו כן משום טעם אחד, ומשו"כ לא נהגו לתקוע בעשי"ת אף שמצד מצות התשובה ודאי היה ראוי להמשיך ולתקוע עד יוה"כ שהוא קץ מחילה וסליחה כמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ב ה"ז), והדברים דוחק.

ומסתבר טפי דשני טעמים שונים יש במנהג זה, וכמו שמצינו במנהגים רבים שיש בהם כמה וכמה טעמים, וכל טעם בפני עצמו די בו לקבוע את המנהג, ואין טעם אחד תלוי בחבירו, אך מ"מ עיקר מנהג זה לא ניתן אלא לחודש אלול בלבד, שאין לו כל עיקר ושורש בדברי התורה, אבל עשי"ת אינם צריכים חיזוק דמדברי תורה המה וחז"ל כבר תיקנו תקנות לעשי"ת שמוסיפים בהם תחנונים בתפילת העמידה ואומרים המלך הקדוש והמלך המשפט, ומרבים בהם בתשובה ומע"ט, ומנהג התקיעות נהגו כהכנה לעשי"ת בחודש אלול, וז"פ.

ומלבד כל הטעמים הנ"ל מצינו דבר חידוש בדרשות מהר"ח אור זרוע (סימן ל"ג) שכתב:

"לכך נהגו העולם לתקוע כל חודש אלול כדי שיהא רגיל בתקיעה ולא יטעה. ומהו הטעות כגון שעשה שברים בקר"ק או תרועה בקש"ק, או הקדים תרועה לשברים בקשר"ק, לא דיי שיחזור במה שיטעה אלא יחזור כל הסדר קשר"ק קש"ק קר"ק ואפי' אם טעה בקר"ק נוהג זה הדין".

הרי שכל מנהג זה אינו אלא שיהא רגיל בתקיעות ולא יטעה בתקיעות של ראש השנה, אך בדרשה ל"ב שם כתב כעין דברי שאר ראשונים שתוקעין בחודש אלול כדי לחזור בתשובה עוד לפני ראש השנה, וז"ל:

"שהרי הקדוש ברוך הוא י"ש נתן לנו מתנה טובה כגון י' ימי תשובה, דאילו בשאר ימות השנה אף על פי שמהפכין גזר דינו של אדם מחמת התשובה, אין מהפכין להצילו מן פורענות ויסורין הנגזרין עליו לגמרי אלא דווקא לרבים מהפכין לגמרי, אבל ביי ימי תשובה מהפכין ממש לפי שתשובה באלול מתקבלת שני' אני לדודי ודודי לי, ר"ת אלול. ומר"ח אלול צריך אדם ליזהר לקבל תשובה... וזהו שרגילי' לתקוע מאלול שני'

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, פי' שלא מעצמן חרדו ועיר זה בית הכנסת שנ' בעיר אלקינו הר קדשו ועכשיו נקרא מעט מקדש".

ואי בדידי תליא היה נראה להוסיף בזה נופך מסויים, דהנה כל עצם המושג שתוקעין "כדי לערבב את השטן" מצינו בדברי הגמ' בר"ה (ט"ז ע"ב):

"למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן".

וכתב שם רש"י:

"כדי לערבב - שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות - מסתתמין דבריו".

הרי לן דחיבוב המצוה של ישראל עם קדושים הוא שגורם לערבוב השטן וסתימת טענותיו וקטרוגיו, ולפי דרכו י"ל דשני הטעמים שמצינו בדברי הראשונים שנים שהם אחד המה ושני צדדים של מטבע אחד, וכאשר השטן רואה שישראל מקדימים לתקוע השופר מר"ח אלול כדי לחזור בתשובה שלימה מסתתמין טענותיו וכך מערבבים את השטן.

ודו"ק בכל זה.

ג

ספיקות במנהג זה

בר"ח אלול שנה זו (שנת תשפ"ו) שהיתי בחו"ל בהרי האלפים לנפוש ולהרביץ תורה בישראל, ונתעוררו כמה ספיקות בענין זה.

אך טרם נרד לעין, יודגש שכל ענין תקיעת שופר בחודש אלול, מנהג אשכנז היא, ואף שבמקור הדברים בפרקי דר"א (פרק מ"ו) כתב שהתקינו חז"ל לתקוע בשופר בר"ח אלול, וכמבואר לעיל, פשוט שאין הכונה לתקנה ממש וכשאר תקנות חז"ל, דאם במצוה דרבנן עסקינן הוי לן לברך ברכת המצוה כשם שמברכים על כל המצוות דרבנן.

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

אמנם יש לפלפל ולטעון, דכיון שכל עיקר תקנה זו אינה אלא זכר לתקיעת שופר כאשר עלה משה רבינו כדי לקבל את הלוחות השניות, שמא אין מברכים על מצוה שאינה אלא זכר, וכדרך שכתבו הראשונים שאין מברכים על כורך דהוי זכר למקדש. אך באמת אין לדמות זכר לזכר, ושאינו זכר למה שהיה מצוה בזמן שבית המקדש היה קיים ושוב אין מצוה זו נוהגת בזמן הזה אלא שתיקנו חז"ל לעשות מעשה זה משום שהיה זו מצוה בזמן ההוא, ובזה יש מקום לומר דאין זו מצוה אלא מעשה בעלמא זכר למצוה, משא"כ במצוה שתיקנו חכמים כדי לעשות זכר למה שהיה בימי קדם דהוי מצוה גמורה, והלא חלק ניכר ממצוות בתורה הם זכר ליציאת מצרים. אמנם פשוט דיש הבדל בין מצוות דאורייתא שבכל ענין מצוה הם למצות דרבנן, אך מ"מ נראה פשוט שאין לדמות זכר דידן לזכר למקדש כמבואר.

אך באמת כבר ביארתי (מנחת אשר מועדים ח"ג סימן כ"ב וסימן ל"ד) דבאמת מברכים על מצוות דרבנן שהם זכר למקדש ושאינו אלא מצוות פסח מצה ומרור ואף בזמן המקדש כאשר הלל היה כורך, לא היתה זו מצוה בפנ"ע אלא דרך לקיים מצוות הפסח המצה והמרור, ואכמ"ל.

ונראה פשוט וברור דאין כאן תקנה ממש אלא מנהג, ועוד כיון שאין לתקנה זו כל מקור במקורות ההלכה של חז"ל, והיינו משנה וברייתא וגמרא, אלא במדרשי האגדה בלבד, אין כאן גדר מצוה ותקנה מחייבת, אלא כמנהג בעלמא ומשו"כ פשוט שאין מקום לברך על תקיעת שופר בחודש אלול.

וכל זה פשוט וברור.

א. הנה נחלקו הפוסקים אם מתחילין לתקוע בא' דר"ח אלול או רק מב' דר"ח שהוא יום א' דחודש אלול, וזה תלוי באיזה יום עלה משה להר לקבל את הלוחות, ולמעשה נחלקו בזה הט"ז והמגן אברהם. לדעת הט"ז (סק"א) מתחילין לתקוע בא' דר"ח, והמגן אברהם כתב שהמנהג להתחיל מב' דר"ח, אך אין לשנות מן המנהג, וכף כתב בבאר היטב שאין לשנות מן המנהג.

ומכיון שהיינו במקום נופש שאין בו כל קהילה יהודית, וכל האורחים באו ממקומות שונים ברחבי העולם לא שייך לנהוג כמנהג המקום, אך מכיון שמנהג העולם בזמנינו כשיטת המגן אברהם שתקעין מיום שני דר"ח, כך הוריתי למעשה.

מנהג תקיעת שופר בחודש אלול

ב. יש שתוקעין תשר"ת בכל יום שחרית, וכמו שכתב במטה אפרים (תקפ"א סעיף ז') שתוקעין בכל בוקר תשר"ת, ויש שתוקעין עשרה קולות תשר"ת תש"ת תר"ת, וכך נוהגין בחצרות חב"ד צאנז סיגט, ורוב חצרות חסידים, אך מכיון שמנהג רוב בית ישראל לתקוע תשר"ת, כך הורתי לעשות.

ג. בב' דר"ח לא מצאו את השופר לאחר תפילת שחרית, והשופר נמצא בשעות הצהריים ונסתפקנו האם ראוי לתקוע לאחר תפילת מנחה. ובין האורחים היו ששאלו האם עליהם לתקוע ביחידות או שמא אין בזה כל ענין, דאין לנו אלא המנהג לתקוע בציבור לאחר תפילת שחרית.

ולדעתי זו פשיטא לן דכיון דבמנהג עסקינן אין לנו אלא מה שנהגו, ומנהג זה ממנהגי הציבור הוא, ואין כל ענין ליחיד לתקוע, אך שמא ראוי לתקוע במנחה אם לא תקעו בשחרית.

וראיתי באגרות משה (או"ח סימן כ"א אות ה') שדן בשאלה זו, כאשר שכחו לתקוע בשחרית האם ראוי לתקוע במנחה, וכתב שאכן ראוי לתקוע לאחר תפילת מנחה משני טעמים:

א. כיון שכתב הרמ"א דיש מקומות שנהגו לתקוע בכל יום פעמיים שחרית וערבית, ואיתא בחיי אדם (כלל ל"ח סעיף א') "ויש מקומות שתוקעין גם במנחה", ומבואר שאין הכונה ללילה ממש אלא לאחר מנחה, כאשר לא תקעו שחרית יש לנהוג כמנהג זה.

ב. אפשר שאין המנהג לתקוע דוקא לאחר שחרית אלא שתורקעין פעם אחת ביום, ומסתבר לעשות זאת בשחרית משום זריזין מקדימין, אך מכיון שעצם המנהג שתוקעין פעם אחת ביום, אם לא תקעו, מן הראוי לתקוע במנחה, עי"ש.

ומילתא דמסתברא כתב האגרות משה, וכך הוריתי לעשות.

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

**"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב
מרב כל. ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא
ובעירם ובחוסר כל ונתן על ברזל על צוארך עד השמידו
אתך" (דברים כ"ח מ"ז – מ"ח).**

כבר הארכנו פעמים רבות לבאר שכל מעלתו ורוב שגבו של מעמד הר סיני היתה בקבלת עול מלכות שמים בשמחה, ידעו אבותינו כשעמדו רגלם על הר סיני שעול עבדות הם מקבלים על עצמם, עבדות קשה, תרי"ג מצוות על פרטיהן ודקדוקיהן, לעולם לא יזכו עוד לחירות וחיי הפקר, עבדים יהיו ועול ינתן על צוארם. הלא עבדא בהפקירא ניחא ליה, בדרך הטבע היו צריכים להיות שרויים בצער ובשברון לב, ולא היא, בשמחה ובששון הקדימו נעשה לנשמע ובכך המליכו את הקב"ה, ומדה כנגד מדה זכה כל אחד מהם לשני כתרי מלכות אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וזו מעלתם היתירה של בני ישראל בהיותם עבדים מתוך שמחה. (עיין בשיחות מנחת אשר שמות עמוד ק"ס).

אך ברבות הימים ירדו ישראל ממעלתם, הפשיטו עדיים מעליהם ושוב לא שמחו בשמחת העבדות, ושירת המלכות פסקה מפיהם, המשיכו לעבוד את אלקי אבותיהם, אך שוב לא עשו כן בשמחה ובטוב לבב. ועל זאת באה עליהם התוכחה שבמשנה תורה "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב".

בא וראה מש"כ הרמב"ם (סוף הלכות לולב):

**"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל – ל
שצוה בהן עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי
להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך
בשמחה ובטוב לבב".**

ולכאורה מבהילים ומתמיהים הדברים וכי משום העדר שמחת המצוה

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

באו עלינו כל הרעות האלה? וההכרח, ששמחת המצוה לא מדת חסידות היא, ולא מעלה יתירה בלבד, אלא עיקר העיקרים ויסוד היסודות בעבודת הא-ל, הלא רחמנא ליבא בעי, ורק ההתפעלות ושמחת הנפש יטהר נפש האדם בשפע קדושת המצוות.

אמנם כשנתבונן בדברי קדשו ובלשונו הזהב של אדוננו הרמב"ם נראה ששמחה זו שני פנים לה, "השמחה שיעשה האדם בעשיית המצוות" ענין אחד הוא, ומשנהו "ובאהבת הא-ל שצוה בה". השמחה בעשיית המצוות שמחת העבדות היא, קיום המצוות על פרטיהן ודקדוקיהן עבודת עבודה היא ועבודת משא, בכך נבדלים אנו מאומות העולם להיותנו עבדים לאל עליון אבינו שבשמים. אך שמחה נוספת לנו שמחת האהבה והדביקות "באהבת האל שצוה בה".

שמחה זו שמחת בנים היא מאהבת האב ולא שמחת עבדים, ושמחה כפולה היא זו, כשם שכל הוויתנו הויה כפולה היא "בנים אתם לה' אלקיכם" מחד, ו"עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" מאידך, וכמבואר בזוה"ק פרשת בהר שכל אחד מבני ישראל חייב לעבוד את הקב"ה בדחילו ורחימו, באהבה וביראה, באהבה כי בן הוא וביראה כי עבד הוא.

והשמחה משותפת לשתי הבחינות גם יחד, שמחת האהבה ושמחת היראה, כן, שמחת היראה הלא "גילו ברעדה" כתיב (תהילים ב' י"א), שמחים אנו שיראת ה' אופפת אותנו ויראים אנו מהדר גאון עוזו ית"ש.

משחר ילדותנו רגילים אנו לחשוב שהשמחה והיראה תרתי דסתרי הם, יריבים הם ואינם יכולים לדור במדור אחד, אך אין הדבר כן, רעים אהובים הם ומשלימים הם זה את זה.

ראיה לדבר, הנה במצות מעשר שני נאמר "למען תלמד ליראה" וכבר כתבו התוס' בב"ב (כ"א ע"א ד"ה כי) מהספרי דכאשר היה עולה לירושלים והיה רואה הכהנים בעבודתם "היה גם הוא מכוון ליראת שמים". ולכאורה חושבים היינו שבירושלים בימי המועד לא היה מקום לשמחה כלל, הלא אלפים ורבבות היו עולים ירושלימה עם מטרה אחד בלבם

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

"למען תלמד ליראה!"

אך מאידך מצינו (מדרש ריש פקודי):

**"קיתון אחד היה חוץ לירושלים וקיתון של חשבונות היו
קורין לו, כל הצריך לחשב היה יוצא לשם, שמא יחשב ויצר
לו וירושלים משוש כל הארץ כתיב בה!"**

**למען תלמד ליראה במשוש כל הארץ, שמחת היראה עבודה גדולה היא
וצריכה תלמוד!**

**וזו שמחתנו בימי הדין והרחמים, וכדברי הנביא "לכו אכלו מעדנים,
שתו ממתקים שלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדוננו, חדות ה'
היא מעוזכם" (נחמיה ח', י').**

בגיל וברעדה בשמחה וביראה מתקרבים אנו לימי הדין.

**הקב"ה יכתבנו ויחתמנו בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים
ולשלום**

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

